

KOLOZSVÁR VÁROS A HÁBORÚ ELSŐ ÉVÉBEN

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

DR SEGESVÁRY VIKTOR

KÜLÖNLENYOMAT A „VÁROSI
SZEMLE” 1916. 1—2. SZÁMÁBÓL

Kolozsvár város a háború első évében.

A városok békés időkben is nagytermelői a társadalmi feladatoknak. Az emberek tömeges együttélése a foglalkozási ágak teljesebb elkülönülésére vezet, ami pedig az egyének életét a viszonyok közvetlen befolyásának teszi ki. Ez az oka annak, hogy a városi ember életmódja nagy szélsőségek között mozog.

A háború, ha általában a gazdasági helyzetre nem is volt olyan befolyással, mint azt gondolni lehetett, amellett, hogy egyes foglalkozási ágakra fellendítőleg hatott, a városi emberek kereseti viszonyaiban nagy elváltozásokat, sok esetben pótolhatatlan visszaesést okozott egyfelől azzal, hogy egyes kereseti ágakat teljesen megbénított, másfelől azzal, hogy a kenyérkereső hadbavonulása következtében sok családot teljesen keresetnélkülivé tett. Falun, ahol a főfoglalkozás a földművelés, a családfő hadbavonulása nem járt ilyen súlyos következményekkel, mert a föld, melyet az itthonmaradottak mégis csak megműveltek, meghozta a maga termését és táplálékot nyújtott. A műhely azonban a tanult munkás távozásával holttóke lett, a létfenntartás szempontjából minden jelentőségét elvesztette.

A drágaság is főként csak a városokban érezteti hatását. Az őstermelő, miután élelemmel ellátta magát, nyugodtan mérlegelheti, hogy egyéb, nem halaszthatatlan szükségleteinek beszerzésére alkalmasaknak találja-e a viszonyokat, másszóval könnyeri alkalmazkodik a gazdasági helyzethez. De aki a létfenntartás elsőrendű szükségleteit másoktól kénytelen beszerezni, számításaiból a nyugodt mérlegelés eshetőségét kénytelen teljesen kizárni és így fokozottabb mértékben szorul rá a társadalom támogatására.

A városok ebből a szempontból érdeklődésre tarthatnak számot. Feladatuk nem könnyű, mert a társadalmi bajok orvoslása úgy jár sikerrel, ha a társadalom összes szervei egységesen és egészségesen működnek. Nagyon természetes, hogy a város társadalmában ilyen esetekben a vezetést maga a közigazgatás veszi át, hiszen a városi közigazgatás máskor sem áll távol a társadalmi élettől. A közigazgatás tehát együtt működik a társadalmi szervezetekkel, külön választja a maga kizárólagos feladatait, a többieket pedig felosztja és a munkálkodást irányítja. Ennélfogva figyelmet érdemel úgy a közigazgatás, mint a társadalom tevékenysége, figyelemreméltó minden körülmény, amely akár az egyik, akár a másik működését befolyásolja. A jelenségek mindenestre érdekesekek, még ha nem is egészen jók. A megfigyelőnek nem lehet célja takarogni a hibákat. Tapasztalatokat gyűjtünk, tehát a valóságot kell feltárnunk.

Kolozsvár város helyzetét különösen is megnehezíti az, hogy „hivatalnokváros”. A hivatalnok fizetése legkevésbé igazodik a gazdasági helyzethez. Életmódja tehát már a legkisebb drágaság következtében romlik ; nem nehéz elképzelni, hogy bizonyos határon túl a megélhetése szinte lehetetlen.

A társadalmi segítségnek két főirányban kellett megindulnia, egyfelől a teljesen keresetnélkülieket kellett keresethez juttatni, illetőleg segíyezni, másfelől a város egész közönségére nézve lehetővé kellett tenni a legfontosabb életszükségleti cikkek beszerzését.

A feladatokat helyesen osztották ki, midőn a segíyezést — még a hadisegély kiosztásának ellenőrzését is — társadalmi szervezetekre bízta, a közlémezés ügyét pedig a hatóságok kezébe tették le.

Döntő jelentőségű volt tehát úgy a közigazgatás, mint a társadalom szervezkedése.

1. A közigazgatási hatóságok szervezete a háborúban.

A hatósági szervezet terén mindenesetre legjelentősebb esemény volt a kormánybiztos kinevezése. Az államhatalmat a maga legnagyobb erejével közelünkben érezzük. Az a tudat, hogy a legerősebbre támaszkodhatunk, bizalmat és nyugalmat önt a város közönségébe. Pusztán csak az egyes szervezetek munkálkodásának támogatása, az erő kikölcsönzése, magában véve nagy eredményekre vezethet, de a kormánybiztos nem maradt az üres hatalmi ténykedéseknél, hanem méltó részt vett ki a munkából úgy a segíyezés ügyében, mint különösen a közlémezés terén. Tevékenységéről, kitartó munkásságáról és sikereiről alább lesz szó. Az bizonyos, hogy a kormánybiztosi intézmény a város háborús igazgatására rendkívül jó hatással volt.

A közigazgatás szervezetében a háború természetesen rázkódást s ennek következtében átalakulást idézett elő. A városnak 28 tisztviselője és 65 egyéb alkalmazottja vonult hadba, akiknek munkáját és a rendkívüli feladatokat részben az itthonmaradtak, részben pedig ideiglenes alkalmazottak végzik. Az ideiglenes alkalmazottakat természetesen csak nagy fáradsággal lehetett az ügyek intézésébe úgyahogy bevezetni, aminek következménye az, hogy a megsokszorozódott közigazgatási ügykör egész gondját a vezető tisztviselők hordozzák vállaikon. De ha a felelősség az övék, az érdemet is nekik kell tulajdonítani. A háborús közigazgatás tűzkeresztségén már régen túl vannak ők és a folyton tartó tűz egyre acélozza kitartásukat. A törvényhatóság hivatott vezetője és az ő munkatársai végigküzdötték a háború első esztendejét, nem karddal, hanem a munka nemes fegyverével, az emberszeretet paizsával.

A hivatalok szervezetében legfontosabb változás, amit a háborús körülmények idéztek elő, az, hogy a közlémezési ügyek intézése teljesen kiváltott a gazdasági ügyosztályból, külön közlémezési ügyosztály létesült. Bár egy olyan nagy városnak, mint amilyen Kolozsvár, különösen arra való tekintettel, hogy hivatalnok város és hogy vidékének termelési viszonyai nem állanak valami magas fokon, béke időben is fel kellene venni a közlémezést várospolitikai feladatai közé, egészen a háború kezdetéig közlémezési politikáról szó sem volt. Ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy most minden élelmicikkben behozatalra vagyunk szorulva. A város környékén nem szerveztük a termelést.

A hivatalok szervezetében más, külsőleg is nyilvánuló változás nem történt. Az ügykörök ugyan bővültek, amennyiben a háborús rendeletek végrehajtását a polgármester a jelenlegi ügyosztályok és hivatalok között osztotta szét, ez azonban különösebb szervezeti változtatásokat nem tett szükségessé.

A rendőrségre a hadbavonulások különös súllyal nehezettek. Az intéző tisztviselők közül 10 (a tényleges állomány 50%-a), a kezelő személyzetből 8 (az állomány 25%-a), a csapattisztek közül 3 (az állomány 50%-a), az altisztek közül 4 (az állomány 50%-a) és a gyalogos rendőrök közül 40 (az állomány 40%-a vonult hadba). Minthogy

a külső rendőri teendők megszorodtak, a megcsappant létszám kiegészítésére a 183.284/1914—X. sz. belügyminiszteri rendelet alapján 1915. évi február hó 6-án megalakult a polgárőrség. A tagok bevonulása következtében azonban a létszám fokozatosan megcsappant, úgy, hogy 1915. július hó végén már csak 40 tagból állott.

Sokkal nagyobb jelentősége van az élelmiszer uzsora meggátlására külön díjazással szervezett piaci őrségnek, amely hivatásos rendőri vezetés alatt áll. Ez az őrség a vezetőn kívül 15 tagból áll s fenntartása havonként 1410 K-ba kerül. Feladata az 1915. július havától kezdődőleg megállapított piaci árjegyzékek betartásának ellenőrzése. A piaci őrség fenntartása a háború egész tartamára tervbe van véve.

2. Társadalmi szervezkedés.

A társadalom a reá rótt feladatok teljesítésére szintén szervezetet létesített. A kormánybiztos kezdeményezésére mindenekelőtt megalakult a hadsegélyző bizottság s 1914. augusztus hó 9-én működését meg is kezdte. A hadsegélyző bizottság főfeladatának tekintette a hatósági segélyezésnél való közreműködést, amellet azonban önálló működést is fejtett ki, amiről alább lesz szó.

Ugyancsak a kormánybiztos kezdeményezésére jött létre a háború idejére alakult segítő bizottság, melynek életrevaló működéséről szintén alább lesz szó.

Ezeken kívül — természetesen a betegápolás határozott céljának szolgálatában — nagyarányú működést fejtett ki a Vörös Kereszt kolozsvári választmánya is.

3. Segélyezés. Jótékonyság.

A *hadsegélyző bizottság működése.*¹ Az általános mozgósítás elrendelése után néhány nap múlva megalakult s működését a hadi segélyre szoruló családok összerírásával kezdte meg. Rövid három nap alatt 2053 családot keresett fel hajlékában s közvetlen tapasztalatok és puhatolás alapján készítette el a környezettanulmányokat, amelyekkel a később teljesített hatósági összeírás útját egyengette. A hadsegélyző bizottság állandóan segítette és gyorsította a hatóság munkáját, másfelől pedig a segélyre jogosítottak érdekeit igyekezett megvédeni. Szóbeli és írásbeli kérésekre eljárta a hatóság előtt.

Másik feladatául a hadsegélyző bizottság a segély kiegészítését és hatályossá tételét tűzte ki. Olyan esetekben, mikor a hadi segély jogosultság nem volt megállapítható vagy a megállapított hadi segély igen csekély volt, a rendelkezésére álló anyagi eszközökhöz mérten segélyeket nyújtott részint készpénzben, részint tűzifában. Kiosztott 1162 K 28 f pénzsegélyt és 961 mm. felaprózott tűzifát. Az önálló segélyezésnél azonban sokkal jelentősebb volt a bizottságnak az a ténykedése, hogy az államsegély terhére sürgős szükség esetén 6—10 K előlegeket folyósított. Ekként 979 családnak összesen 7488 K-t fizetett ki.

A hadsegélyző bizottság működése összefolyván a hatósági segélyezéssel, az arra vonatkozó adatokat is e helyen közöljük. Hadi segélyben részesült 4047 család 11.539 bejelentett családtaggal. A hatóság részükre 790972 *családtag-segélyt állapított meg.* Időközben beszüntették 509 család segélyét 1506 bejelentett családtaggal, akik 999 családtag-segélyt élveztek. Kifizettek 1,357.629 K és 78 fillér hadisegélyt. Legkisebb napi segély volt 28 fillér (fél családtag-segély lakbérilleték nélkül), a legnagyobb pedig 4 K 80 fillér.

¹ Dr. Papp József ügyvezető elnök évi jelentése alapján.

*A háború idejére alakult segítő bizottság működése.*¹ A bizottság segítségét az elmúlt egy év alatt mindössze 1267 esetben kérték ki. Segélyt adtak 876 esetben, elutasítottak 391 kérelmezőt, illetőleg kérést. Ez utóbbiakhoz vannak számítva azok is, akik a kért segélyt utóbb nem vették igénybe. A tél folyamán átlag 500 családot segítettek, tavaszra ez a szám 250-re apadt. A jelentkezések aránylag csekély számát egyfelől a kiosztott nagy hadisegély, másfelől a természetben kiosztott élelem nagy mennyisége s a munkaalkalmak megteremtése indokolja. Leginkább csak azok fordultak a bizottsághoz, akik hadisegélyben egyáltalán nem részesültek vagy pedig az viszonyaiknál fogva nem volt elegendő. A segítő bizottságban a következő szakosztályok működtek: 1. Élelmet, fa- és pénzsegélyt (lakbérsegélyt) osztó szakosztály (népkonyhai szakosztály); 2. Munkaközvetítő szakosztály; 3. Ruházati szakosztály; 4. Napközi gyermekotthon szakosztály; 5. Tüdőbeteg gondozó, mint a kiosztott segélyeket illetőleg 1915. június hó végéig szintén a segítő bizottság szakosztálya.

A bevételek legállandóbb forrása volt az az önadóztatás, amelyre az adakozók magukat 3, illetőleg G hónapra kötelezték, továbbá gyűjtés, színházi előadás és hangversenyek jövedelme, a város hadikölcsönének jutalék megtérítése és adományok. Befolyt összesen 43.055 K 22 f., kiadás volt 41.532 K 66 f.

A népkonyhai szakosztály természetbeni adományokat is gyűjtött. A népkonyhák kiosztottak összesen 76.543 adag ételt. Ezenkívül kenyeret, burgonyát, lisztet, tejet és tűzifát osztottak ki. Pénzsegélyt 1549 havi tételben 10.108 K-t adtak.

*Külön fejezetet érdemelne a munkaközvetítő szakosztály működése.*² A társadalmi segítségnek leghelyesebb módját olyan bámulatos érzékkel valósította meg, hogy az bármelyik város társadalmának például szolgálhat. A jelentkezett 1500 munkanélküli közül 700-at elhelyezett, leginkább Kolozsváron. Tevékenységének másik ága a munkaalkalmak megteremtése volt. A háborús év első felében tarhonyakészítést vállalt a hadseregtől-és a honvédségtől. 28.000 kg. tarhonyát gyártott, mellyel mintegy 40 családot juttatott keresethez 372 hónapon át, a tél legzordabb idején. Mivel azonban január hóban már nem tudott lisztet beszerezni, ezt az üzemét beszüntette. Más munkaalkalmat keresett. Tekintve, hogy leginkább fehérnemű varrónők voltak munka nélkül, katonai fehérnemű varrást vállalt a „Nemzeti Egyesült Textilművek Rt.”-től. 60.000 drb kiszabott fehérneműt varratott meg, amivel 73 varrónőt juttatott 12.000 K keresethez. Később a Wein-féle késmárki szövőgyártól 35.000 drb katonai vászonnadrág megvarrását vállalta el, amivel 100 varrónőt foglalkoztatott és kb. 15.000 K keresethez jutatta őket. Maga a gyár fordult ajánlatával a szakosztályhoz. Végül 20.000 drb katonai posztó ruhadarabot vállalt megvarrásra, mellyel körülbelül 22.000 K keresethez fogja juttatni a szabómunkásokat.

A befolyt segélyek összege. A város társadalma a háborús jótékonyág céljaira tekintélyes összeget adott össze. A készpénz adományok összege a következő:

A hadsegélyző bizottság pénztára javára	107.632 K 36 f.
A Vörös Kereszt javára	144.947 „ — „
A segítő bizottság javára	43.055 „ 22 „
Összesen	295.634 K 58 f.

Ezenkívül a „Vörös Kereszt” javára 51.712 drb ágyneműt, fehérneműt, bútort, élelmiszert, ruhát, gyógyszert és egyéb tárgyakat adományoztak 77.369 K értékben.

¹ Dr. Apathy István ügyvezető elnök évi jelentéséből.

² Elnöke dr. Kenéz Béla egyet., tanár.

továbbá a népkonyha javára élelmiszert, a katonai kórházaknak pedig fehérneműt megszámlálhatatlan mennyiségben, úgy, hogy Kolozsvár város társadalma egy év alatt legalább négyszázezer korona értéket adományozott a háborús jótékonyosság céljaira.

A segélyezés feladatát tehát a város társadalma helyesen és eredményesen oldotta meg.

4. Közélelmezés.

A másik nagy feladat a közélelmezés volt. A dolog természetéből következett, hogy ennek teljesítését a hatóság vette a kezébe. A közélelmezés ügyét országosan a kormány irányította ugyan, a végrehajtás azonban a helyi hatóságokra hárult s különösen Kolozsváron nemcsak a liszttel való ellátás okozott gondot, hanem a város különleges viszonyai következtében csaknem minden élelmiszerről a hatóságnak kellett gondoskodnia.

A hatóság munkájának indokolását és a munka értékét azok a körülmények adják meg, amelyek között feladatát teljesítette. Ennélfogva ismertetnünk kell minden olyan körülményt, amely a közélelmezésre befolyással volt.

Termelési viszonyok. Kolozsváron a termelés nagyon elhanyagolt. Alig lehet megérteni, hogy egy nagy fogyasztó város határának több mint egyharmada legelő és kaszáló. A városnak 2400 hold saját birtoka van a határban, amelyből eddig csak 230 holdat műveltek s csak a háborús viszonyok hatása alatt sikerült művelés alá még 170 holdat bevonni. Ha már a város közvetlen határa, sőt a város magánbirtoka sincs megfelelően kihasználva, gondolni sem merünk arra, hogy a környékbeli falvak termelését is a város irányítsa, a város fogyasztó közönsége érdekében. Pedig természetes volna az, hogy a város a környékbeli falvakkal magának termeltessen. Reméljük, hogy a háború után elkövetkező békés idők, a mostani tapasztalatokon felépülő jövődi várospolitika ezt a kérdést is meg fogja oldani.

Szállítási viszonyok. Kolozsvár vasúti összeköttetéséről nem kell sokat beszélnünk, elég a térképre tekinteni. Egy fővonal és a Szamosvölgyi. Pályaromlás esetén sokszor kerülünk zsákutcába. Olyankor ezen a részen Erdélyből se be, se ki, mert a Szamosvölgyin nincs jó összeköttetés. A háború kezdete óta mind a két vonal gyakran volt a magánforgalomra nézve teljesen elzárva vagy legalább is korlátozva, ami a vasúton való szállítást bizonytalanná tette. Éhez járult a kocsihány. Egyéb szállítási eszközök és az igás állatok hiánya pedig még a szomszédos forgalmat is a legnagyobb mértékben megnehezítette. Elképzelhető tehát, hogy mikor a város teljesen a behozatalra szorult, milyen nehézségekkel küzdött a hatóság, mert hiszen az élelmiszerek pótlása tekintetében a szabadkereskedelemre nagyon kevésbé számíthatott.

A fogyasztás köre. Kolozsvár közönségének nagy része fogyasztó. Ennek a fogyasztó közönségnek a létszáma a legutóbbi népszámlálás óta természetesen emelkedett, a katonai létszám is több. A lakosság összeségének száma ma már 70.000-re tehető. Az idegenforgalom a háború kezdete óta csak emelkedett. Elsősorban a katonaság folytonos mozgalma, de a polgári népesség mozgalma is nagy volt. A tél folyamán a galíciai, de különösen a bukovinai menekültek nagy számmal jöttek Kolozsvárra. Január hónapban itt nyert elhelyezést a bukovinai osztrák császári állami kormányzóság, a rendőrigazgatóság, pénzügyigazgatóság, vasúti üzletvezetőség és még más állami hivatalok.

Nagy volt a kórházak forgalma. Indokolja ezt az, hogy egyetemi város, nagy és képzett orvosi karral. A katonai rendes és alkalmi, valamint a Vörös Kereszt kórhá-

zakban összesen 3719 ágy van. Az első háborús év alatt felvett és ápolt katonák száma 37.957 volt.

Kolozsvár város fogyasztása tehát ebben az évben különösen nagy volt.

Áralakulás. Ha a kereslet nagy, a kínálat pedig kisebb, kegyetlen törvényszerűséggel következik az áremelkedés. Sajnos, ezen a tételen a legmagasabb árak hatósági megállapítása csak annyiban változtatott, illetőleg a következményeken csak annyit enyhített, hogy az ellenőrzésnek jobban kitett vagy a kereskedői erkölcsre többet adó egyének alkalmazkodtak, meglévő készleteiket a megállapított legmagasabb áron adták el, újabb üzletektől azonban természetesen tartózkodtak, mert nem függetleníthették magukat az erkölcstelen kereskedelem hatásától, nem versenyezhettek azzal, amely gazdaságilag erősebb volt, tehát győzött. De hát miért volt a kereslet nagy és a kínálat kisebb, hiszen Magyarországnak most sem kellett többet eltartania, mint azelőtt. Ezeket a kérdéseket a nyugalmasabb jövő fogja letárgyalni és eldönteni; annyi bizonyos, hogy az élelmi cikkek árának felhajtásánál a leglelketlenebb spekulációk folytak, amiket a hatóság sem tudott megszüntetni.

Mi most csak az adatokat kívánjuk leszögezni egy jobb jövő számára, amely okulva e keserű időközön Magyarország gazdasági életét mindenestre jobb irányba fogja terelni s a közigazgatást is jobban fogja megszervezni.

Az alábbiakban csak a tisztességes kereskedelemben kialakult árakat fogjuk rendszeresen kimutatni. Alkalmazkodunk a hatóság részéről normálisnak esetről-esetre kijelentett árakhoz, mert hiszen az árjegyző városi hivatalnak is alkalmazkodnia kellett.¹ Felemlítjük azért esetről-esetre az élelmiszer uzsorának legjellegzetesebb eseteit is. Nem mulaszthatjuk el megemlíteni, hogy a tisztességes kereskedelem megbénulása, valamint a Kolozsváron fennálló rossz termelési és szállítási viszonyok következtében az élelmiszerkészletek sok esetben ijesztően csekélyek voltak, különösen gabona és lisztneműekben.

A gabonaneműek áralakulását 1. sz. melléklet tünteti fel.

1. sz. melléklet.

Gabonaneműek.

Az élelmickek megnevezése	Minőség	Mérték-egység	1 9 1 4									
			július 23		augusztus		szeptember		október		november	
			K	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	
1 Tiszta búza . . .	legjobb	100 kg.	27.—	30-25	31-70	31.—	32-70	33.—	39-50	39-30	45.—	
2 " " . . .	közepes	" "	26-50	29.—	30-70	30.—	31-70	32-50	38-50	38-30	44.—	
3 Rózsa	legjobb	" "	18.—	22-50	24-45	22-50	23-70	27.—	33.—	32-80	35-50	
4 " "	közepes	" "	17-50	22.—	23-45	22.—	23-20	26.—	32.—	31-80	34-50	
5 Árpa	legjobb	" "	14.—	18.—	19-45	17-50	18.—	19.—	23.—	22-80	29.—	
6 " "	közepes	" "	13-50	16.—	17-45	16-50	17.—	18.—	22.—	21-80	28.—	
7 Zab	legjobb	" "	14-80	18-50	19-95	18-20	18-80	19.—	20-50	20-30	22.—	
8 " "	közepes	" "	14-40	18.—	19-45	17-80	18-30	19.—	19-50	19-30	21.—	
9 Tengeri	legjobb	" "	16-50	20.—	22-45	20-80	22-90	19.—	21.—	20-80	26.—	
10 " "	közepes	" "	16.—	19.—	21-95	20.—	21-80	17.—	20.—	19.—	20.—	

Az áremelkedés a háború első négy hónapjában 20-tól 100%-ig terjed. Az emelkedés olyan rohamos volt, hogy az ármegállapítás szüksége állott elő. December hóra az árakat maximálták is. A legmagasabb árak megállapítása főként a sötétben lappangó

¹ Városi jövedéki hivatal, mint vásárfelügyelőség.

uzsora ellen irányult. Arra nézve, hogy az uszora milyen mérveket öltött, jellemző, hogy egy mm. búzáért 85—100 K-t, sőt még ezen felüli árat is kértek.

Ugyanolyan nagymérvű volt az áremelkedés a lisztnél is, amint azt a 2. sz. melléklet feltünteti.

2. sz. melléklet.

Lisztek.

Sorszám	Az élelmickek megnevezése	Minőség	Mérték-egység	1 9 1 4									
				július 23		augusztus		szeptember		október		november	
				K	K-tól K-ig	K-tól K-ig	K-tól K-ig	K-tól K-ig	K-tól K-ig	K-tól K-ig	K-tól K-ig		
1	Liszt	0 sz.	100 kg.	45·60	54—	56—	56—	57—	57—	65—	65—	70—	
2	"	1 "	" "	44·80	53·20	55·20	55·20	56·20	56·20	64·20	64·20	69·40	
3	"	2 "	" "	44—	52·40	54·40	54·40	55·60	55·60	63·60	63·60	68·80	
4	"	3 "	" "	43·20	51·60	53·60	53·60	54·40	55—	63—	63—	68·20	
5	"	4 "	" "	42·60	51—	53—	53—	54·40	54·40	62·40	62·40	67·60	
6	"	5 "	" "	42—	50·40	52·40	52·40	53·80	53·80	61·80	61·80	67—	
7	"	6 "	" "	41·20	49·60	51·60	51·60	53·20	53·20	61·20	61·20	66·40	
8	"	7 "	" "	37·60	46—	48—	48—	48·60	48·60	57—	57—	62·60	
9	"	7 1/2 "	" "	34—	42—	44—	44—	44·20	44·20	52—	52—	57·60	
10	"	8 "	" "	29—	36—	38—	36·40	38—	36·40	43—	42—	45·60	
11	Tengeri liszt		" "	24·50	24—	24·50	24—	24—	24—	32—	31—	32—	
12	" kása		" "	25·50	25—	25·50	25—	25—	25—	33—	32—	33—	
13	Rozsliszt		" "	28—	40—	40—	40—	40—	40—	51—	50—	55—	
14	Derce		" "	13—	13—	13—	13—	13—	13—	15—	15—	16—	
15	Korpa		" "	13—	13—	13—	13—	13—	13—	15—	15—	16—	

Feltűnő, hogy a kenyérlisztek ára a háború első hónapjában — épen a cséplés idején — egyszerre 20%-kal emelkedett. Egészen különleges jelenség a rozsliszt árának emelkedése, amely 1914. július 23-án még 28 K volt, augusztus hóban pedig már 40 K. A maximálás a liszteknel is végett vetett az árak további emelkedésének.

Uzsora-esetek a következők: 1 kg. nullás liszt 1·50—2 K; 1 kg. kenyérliszt 80 fill. ; főzőliszt 90 fillér.

A hús, baromfi és tojás áremelkedését a 3. sz. melléklet mutatja be. Egyes cikkeknel az áremelkedés a 200%-ot is meghaladja. Jellemző, hogy a legnagyobb ugrások nem a tél folyamán voltak, hanem tavasszal s hogy az akkor keletkezett rettenés magas árak a nyár folyamán sem szállottak alább.

Különösen nagy és indokolatlan árfelhajtás mutatkozott a baromfinál. Libáért és rucáért lehetetlen árakat követeltek és írtettek úgy, hogy ennél a rendőrség közbelépése elkerülhetetlen volt. A később ismertető tájékoztató árjegyzék alapul vételével piaci razziákat tartott a rendőrség, a darabonként vett baromfit ott a helyszínén lemérette s az árdrágítókat könyörtelenül megbüntette. Visszaélések azért így is történtek, előfordult például, hogy a csirkének kilójáért — a megállapított 2 K 40 f—3 K normál-árral szemben — 5 K-t is elkértek, A rendőrség erélyes fellépése — bár eleinte távortartotta különösen a vidéki termelőket — utóbb mégis eredménnyel járt s nemcsak az uszora árakat küszöbölte ki, hanem a kimutatásba foglalt s a tisztességes kereskedelemben elért árak tekintetében is egyik-másik cikknél, különösen a libánál visszaesést eredményezett.

A tojásnál szintén nagy uszora alakult ki, a 12—16 fillér normál árral szemben 26 fillért is elkértek darabjáért. Ennek oka főként a tojáshiány volt, ez pedig úgy állott elő, hogy a környékbeli községekben az ügynökök magas áron vásárolták a készletet és elszállították Budapestre.

Hús — Baromfi. — Tojás.

3. sz. melléklet.

Sorszám	Az élelmiszeik megnevezése	Mintéeg	Mérték egység	1914												Rendkívüli árak
				július 23		augusztus		szeptember		október		november		december		
				K	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig		
1	Marhahús	I. o.	kg.	1-56	1-76	1-88	1-88	1-88	1-88	1-92	1-92	1-92	2-80			
2	"	II. o.	"	1-26	1-52	1-64	1-64	1-64	1-64	1-70	1-76	1-76	1-70	1-92		
3	"	III. o.	"	1-12	1-20	1-20	1-34	1-34	1-34	1-43	1-52	1-52	1-76	1-76		
4	Borjuhús	I. o.	"	2-	1-98	1-98	2-20	2-20	2-20	2-20	2-20	2-20	2-80	2-80		
5	"	II. o.	"	1-60	1-66	1-66	1-86	1-86	1-84	1-84	1-84	1-84	2-06	2-06		
6	"	III. o.	"	1-22	1-36	1-36	1-44	1-44	1-44	1-50	1-52	1-28	1-60	1-60		
7	Sertéshús	I. o.	"	2-12	2-20	2-20	2-24	2-24	2-24	2-24	2-40	2-40	2-40	2-40		
8	"	II. o.	"	1-88	1-80	1-80	1-86	1-86	1-86	1-92	1-92	1-92	1-92	1-92		
9	"	III. o.	"	1-72	1-68	1-68	1-76	1-76	1-76	1-76	1-84	1-84	1-84	1-92		
10	Juhús	I. o.	"	1-08	1-04	1-12	1-20	1-04	1-04	1-04	1-04	1-04	1-08	1-08		
11	"	II. o.	"	1-	96	1-	1-12	1-12	96	96	1-	1-	1-	1-		
12	Szopós borjú	I. o.	"	2-80	2-52	2-52	2-84	2-84	2-84	2-84	2-84	3-60	3-60	3-60		
13	"	II. o.	"	2-20	1-58	1-80	1-80	2-12	2-12	2-12	2-12	2-40	2-40	2-80	2-80	
14	Bárány	"	1 drb	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	2-40	
15	Füstölt karaj	"	kg.	2-60	2-68	2-68	2-68	2-68	2-68	2-68	2-68	2-70	2-30	3-20		
16	"	"	1 drb													
17	Nyúl	"	1 drb													
18	Szalonna	fehér	kg.	1-78	1-80	1-88	2-20	2-20	2-20	2-20	2-20	2-20	2-40	2-60		
19	"	füstölt	kg.	1-78	1-74	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-40	2-60		
20	Disznózsír	"	"	1-80	1-80	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-40	2-60		
21	Liba, sovány	"	2 drb	5-	5-	6-20	6-	8-60	5-	9-	6-	8-	8-	10-		
22	"	"	"	10-	12-	14-40	12-	13-60	12-	18-60	14-	16-	16-	20-		
23	Pulyka, sovány	"	"													
24	"	kövér	"													
25	Réce, sovány	"	"	2-40	2-60	3-80	3-60	3-	4-40	3-	3-	3-	4-	4-		
26	"	kövér	"	6-	5-	6-50	4-80	5-	5-	8-	5-	8-	8-	9-		
27	Pipe, sovány	"	"	4-												
28	"	kövér	"	6-												
29	Kaplan, sovány	"	"													
30	"	kövér	"													
31	Tyúk, sovány	"	"	3-	3-	3-50	3-	3-80	2-60	3-60	2-80	3-	2-80	3-50		
32	"	kövér	"	5-	5-	5-80	5-	6-60	5-	5-80	4-	4-20	4-	4-50		
33	Csirke, nagy	"	"	2-60	2-60	3-	3-	3-50	2-60	3-20	2-40	2-60	1-80	3-		
34	"	közepes	"	1-80	2-20	2-50	2-40	3-	2-	3-	1-80	2-10	1-40	2-20		
35	"	kicsi	"	1-20	1-20	1-40	1-40	1-80	1-20	1-80	1-	1-40	1-	1-40		
36	Tojás	"	100db	5-50	4-40	5-	5-	7-50	7-60	10-	10-	14-	10-	11-50		

1914. nov. 5-én 3-20 K.

1914. szept. 24-én 9-20 K.

1914. szept. 28-án 16-10, nov. 5-én 18—K.

1914. dec. 20-én 10—K.

1914. nov. 5-én 6—K.

1914. szept. 28-án 7—, nov. 3-én 10—K.

1914. okt. 29-én 7—K.

1914. aug. 3-án 8—K, szept. 21-én 8—K, dec. 5-án, 14—K.

Hús. — Baromfi. — Tojás.

Sorszám	Az élelmiszer megnevezése	Minőség	Mértékegység	1915												Ké. élelmiszeri árak			
				január	február	március	április	május	június	július	K-től	K-ig	K-től	K-ig					
1	Marhahús	I. o.	kg.	2-80	2-80	2-80	4-	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	5-20	4-60	5-20
2	"	II. o.	"	1-92	2-	2-40	3-60	4-	4-	4-	4-40	4-60	4-80	4-	4-40	4-80	4-	4-80	4-80
3	"	III. o.	"	1-60	1-76	1-92	3-	3-40	3-60	4-	4-	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	3-30	4-40
4	Borjúhús	I. o.	"	2-80	2-80	2-80	2-80	4-	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-60	5-
5	"	II. o.	"	2-	2-06	2-	2-40	3-60	3-80	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-30	4-60
6	"	III. o.	"	1-28	1-52	1-60	3-	2-50	3-20	2-80	3-	3-20	4-60	4-80	4-80	4-80	4-60	3-60	3-80
7	Sertés-hús	I. o.	"	2-20	2-80	2-80	3-20	3-60	3-60	4-40	4-	4-60	4-60	4-60	4-60	4-60	4-60	4-60	4-60
8	"	II. o.	"	2-16	2-40	2-40	3-	3-20	3-20	3-60	3-60	4-40	4-	4-60	3-80	4-	4-60	3-80	4-
9	"	III. o.	"	1-92	2-24	2-24	2-80	3-20	3-60	3-60	4-20	4-	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	3-80	4-
10	Juhhús	I. o.	"	1-	1-08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2-80	2-80
11	"	II. o.	"	3-20	4-	4-	4-40	4-	4-	4-80	4-80	5-20	6-	6-	6-	6-	6-	2-60	2-60
12	Szopós borjú	I. o.	"	2-20	2-80	2-20	3-60	2-80	2-80	3-60	4-	4-60	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	4-40	5-20
13	"	II. o.	"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4-40	5-20
14	Bárány	-	1 drb	-	14-	14-	14-	14-	14-	14-	14-	24-	22-	26-	26-	26-	280	2-80	
15	Füstölt karaj	-	kg.	2-80	2-80	3-40	3-40	5-	5-	4-80	4-20	4-	5-	5-20	5-60	5-60	5-40	5-60	
16	"	-	1 drb	2-60	3-40	3-40	3-40	5-	5-	4-20	5-40	5-40	5-50	5-40	6-	6-	7-	8-	
17	Nyúl	fehér	kg.	3-20	3-20	3-20	3-20	3-	4-	3-60	5-	5-	5-	5-	6-	6-	4-40	5-	
18	Szalonna	fiستölt	kg.	2-60	2-60	2-60	3-20	3-20	4-	3-60	5-	5-	5-	5-20	6-	6-	4-60	6-	
19	Disznózsír	-	"	2-60	2-80	2-80	3-20	3-20	4-80	4-	5-	5-20	6-	6-	6-	6-	20-50	8-	
20	Liba, sovány	-	2 drb	10-	10-	10-	13-	20-	20-	12-	21-	12-	14-	10-	20-50	8-	13-	13-	
21	" kövér	-	"	20-	24-	24-	30-	40-	30-	36-50	28-	36-	20-	40-60	12-	17-	-	-	
22	Pulyka, sovány	-	"	9-	12-	12-	12-	20-	11-	22-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23	" kövér	-	"	12-	16-	16-	16-	25-	14-	28-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	Réce, sovány	-	"	4-	5-	5-	8-	12-	7-	8-40	7-	8-50	5-	11-	5-	8-60	-	-	
25	" kövér	-	"	9-	12-	12-	14-	16-	10-	10-	10-	12-60	8-	18-	9-	13-50	-	-	
26	Pipe, sovány	-	"	4-	5-	5-	8-	12-	10-	10-	7-	10-	6-	12-	7-	9-	-	-	
27	" kövér	-	"	9-	12-	12-	14-	16-	12-	12-	12-	14-	12-	17-60	14-	17-	-	-	
28	Kappan, sovány	-	"	-	-	-	-	-	9-50	9-50	-	-	-	-	-	-	-	-	
29	" kövér	-	"	-	-	-	-	-	12-	12-	-	-	-	-	-	-	-	-	
30	Tyúk, sovány	-	"	3-	5-	4-	5-	8-	5-50	7-20	6-	8-50	6-	8-50	6-	8-50	6-	7-50	
31	" kövér	-	"	4-50	8-	6-	10-	10-	11-	12-50	10-	13-60	11-	17-	9-	15-	9-	15-	
32	Csirke, nagy	-	"	2-80	3-20	3-	3-20	4-	6-	5-60	6-50	4-	6-	5-	6-20	5-	6-20	5-	
33	" közepes	-	"	1-60	2-80	2-60	2-80	3-50	5-	3-40	5-	3-	5-50	3-	4-80	2-80	5-	6-20	
34	" kicsi	-	"	1-	2-40	2-	2-40	3-	3-60	2-60	5-	2-20	4-	2-40	3-80	2-40	4-	4-	
35	Tojás	-	100 db	7-70	10-	9-	10-	8-	11-50	10-	12-	10-	11-	11-	11-	10-	14-	14-	

1915. júl. 1-én 26—K.
1915. márc. 15-én 28—K.
1915. márc. 15-én 30—K.
1915. márc. 15-én 14—K.
1915. márc. 15-én 20—K.

1915. márc. 15. és 18-án 10 K.
1915. márc. 15. és 18-án 16 K.
1915. márc. 15-én 7—K.
1915. márc. 15-én 4—K.

4. sz. melléklet.

Tejtermékek

Sorszám	Az élelmiszek megnevezése	Mennyiség	1914												Rendkívüli árak
			július 23		augusztus		szeptember		október		november		december		
			K	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig		
1	Bivalytej	1 liter	-28	-32	-32	-36	-36	-52	-36	-48	-36	-44			
2	Tejéntej	1 "	-16	-20	-20	-26	-28	-36	-28	-40	-28	-36			
3	Tejszín	1 "	1-	1-	1-	1-	1-	1-	1-20	2-	2-	2-			
4	Tejföl	1 "	1-	1-	1-	1-	1-	1-20	1-20	1-40	1-40	1-40			
5	Tehténtúró	1 kg.	-80	-80	-80	-80	-80	1-20	1-20	1-20	1-20	1-40			
6	Júhtúró friss	1 "	1-60	1-60	2-40	1-80	2-40	1-80	2-40	1-80	2-60	2-60			
7	Tömlőtúró	1 "	-	-	-	-	-	2-40	2-40	2-80	2-40	2-80			
8	Csmegevaj	1 "	4-	3-60	4-	4-40	4-48	4-40	4-40	4-40	4-80	4-80			
9	Szírt vaj	1 "	3-20	3-20	3-20	3-60	3-60	3-60	3-60	3-60	4-	4-			
10	Groi sajt	1 "	2-60	2-60	2-60	3-	3-	3-	3-	3-	3-	3-			

1914. november 19-én - 80 K.

Tejtermékek

Sorszám	Az élelmiszek megnevezése	Mennyiség	1915												Rendkívüli árak		
			január		február		március		április		május		június			július	
			K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
1	Bivalytej	1 liter	-36	-40	-40	-44	-40	-50	-50	-64	-36	-56	-50	-60	-54	-64	
2	Tejéntej	1 "	-28	-34	-32	-40	-32	-44	-40	-56	-28	-40	-32	-44	-36	-48	
3	Tejszín	1 "	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-	2-	-80	1-60	1-20	1-80	-		
4	Tejföl	1 "	1-40	1-40	1-20	1-40	1-20	1-40	1-40	2-	1-60	2-	1-60	1-60	1-40	1-60	
5	Tehténtúró	1 kg.	1-20	1-20	1-20	1-20	1-40	1-40	1-40	2-	1-20	2-	1-40	1-60	1-40	1-40	
6	Júhtúró friss	1 "	2-60	2-60	2-60	3-	2-80	3-20	2-40	4-	2-80	3-40	2-80	3-80	3-40	3-80	
7	Tömlőtúró	1 "	2-80	2-80	3-20	3-20	3-20	3-20	3-20	5-60	6-40	6-40	6-40	6-40	6-40	6-40	
8	Csmege vaj	1 "	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	4-80	3-80	4-40	3-80	4-	3-80	4-	5-20	5-20	
9	Szírt vaj	1 "	4-	4-	4-	3-20	4-	3-20	4-	3-60	3-60	3-60	4-	4-	4-20	4-20	
10	Groi sajt	1 "	3-	3-	3-	3-20	3-20	3-60	3-60	3-60	3-60	4-	4-	4-20	4-20	4-60	

1915. április 26-án - 76 K.
1915. április 26-án - 60 K.

A húsnál érdekes annak a megállapítása, hogy Kolozsváron a húsfogyasztás az árak rettenetes emelkedése mellett sem csökkent. Erre nézve közöljük a vágások számadatait :

Levágták:	1912-ben	1913-ban	1914-ben
1. Ökröt, tehenet, bivalyt	4.656 drbot	5.139 drbot	6.772 drbot
2. Borjut	10.992 "	12.858 "	12.833 "
3. Sertést	19.350 "	20.844 "	19.349 "
4. Juhot, kecskét, bárányt	22.032 "	17.446 "	16.858 "
5. Lovat	858 "	518 "	308 "

1914. aug. 1-től 1915. július 31-ig pedig az 1. tétel 9220; a 2. 7505; a 3. 18.365; a 4. 14.912 és az 5. 421 volt.

Megállapítható, hogy a hatósági korlátozás folytán a borjuk pusztítása lecsökkent.

Érdekes megemlíteni, hogy bivalyt 1912-ben csak 45 drbot, 1913-ban 49 drbot, 1914-ben 360 drbot, míg az 1914. aug. 1. és 1915. június 31. közötti első háborús évben már 1398 drbot vágtak.

A katonaság 1912-ben 548 drb ; ,1913-ban 650 drb ; 1914-ben 1.180 drb s 1915. január 1-től július 31-ig 1773 ökröt és tehenet vágott. Ezekon kívül 1914-ben 889 juhot és 40 drb sertést, 1915. jan. 1-től júl. 31-ig pedig 965 juhot, 1249 sertést és 63 drb borjút vágott.

Ha a katonaság által vágott állatok számát levonjuk az összes vágások számából megállapíthatjuk, hogy a polgári lakosság húsfogyasztása emelkedő tendenciát mutat.

Pedig a húst inkább lehet nélkülözni, de a gyermekek és betegek táplálékát, a tejet sokkal kevésbé. Az áremelkedés a tejműeknél sem maradhatott el, mint azt a 4. sz. melléklet feltünteti. Az árak túlhajtásán a rendőrség erélyes fellépéssel igyekezett segíteni. Szakértő bizottság véleménye alapján megállapította a normális árakat s a visszaéléseket szigorral üldözte. Ez az intézkedés a felhozatalt eleinte csökkentette, később azonban megszűnt az ellenállás s a helyzet javult.

A tejuzsora jellegzetes esetei voltak, amidőn egy liter tejért 1 K—1 K 20 fillért vettek.

A városok élelmezésében fontos élelmicikk a főzelék. Burgonya meglehetősen nagy mennyiségben került piacra, a kormánybiztos maga is nagy készletet halmoztatott föl. A burgonya áremelkedése még tűrhető is volt, ellenben a száraz borsó, lencse és bab áremelkedése — amint azt az 5. sz. melléklet mutatja — 100—150%-ot tett ki s még ilyen árban is alig lehetett kapni, ezekben a cikkekben nagy hiány volt. Az árak maximalása után pedig — egészen újig — egyáltalán nem, vagy csak uzsoraáron volt kapható. De ez — azt hisszük — nem helyi, hanem országos jelenség volt.

A fűszer és gyarmatárúk (6. sz. melléklet) áremelkedése még talán a legindokoltabb. A behozatal nehézségei eléggé indokolják. A rizs ára különösen felemelkedett. 300% áremelkedés valóban minden képzeletet felülmúl.

Hatósági intézkedések. Az élelmicikkek árának rohamos és indokolatlan emelkedése hatósági intézkedéseket tett szükségessé. A legelső intézkedés a legmagasabb árak megállapítása volt, amit a legfontosabb életszükségleti cikkekre, a gabonára és lisztre alkalmaztak.

Főzélékek. — Gyümölcsfélék.

5. sz. melléklet.

Sorszám	Az élelmiszerek megnevezése	Mintőség	Mérték-egység	1 9 1 4												Rendkívüli árak
				július 23		augusztus		szeptember		október		november		december		
				K	K-tól	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	
1	Burgonya (sárga)		1 kg.	-24	-10	-10	-12	-12	-12	-12	-14	-14	-12	-14		
2	" (rózsa)		"	-24	-10	-10	-12	-12	-12	-14	-14	-16	-14	-16		
3	" (fehér)		"	-24	-10	-10	-12	-12	-12	-10	-12	-12	-12	-12		
4	" (kifli)		"	-40	-18	-20	-24	-24	-24	-24	-24	-26	-26	-30		
5	Zöldbab		"	-20	-16	-30	-40	-50	-40	-40	-	-	-	-		
6	Zöldborsó		"	-36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
7	" szemes		1 liter	-48	-36	-48	-	-	-	-	-	-	-	-		
8	Borsó, száraz, szemes		1 kg.	-64	-60	-60	-60	-60	-60	-88	-90	-90	-90	-90	1.40	
9	Lencse		"	-72	-70	-70	-70	-70	-70	-110	-120	-130	-130	-140	1.40	
10	Bab, száraz, szemes		"	-42	-42	-42	-42	-40	-56	-56	-70	-60	-70	-70		
11	Alma		"	-50	-35	-60	-30	-40	-30	-50	-40	-40	-30	-40		
12	Aszalt alma		"	-50	-60	-90	-	-	-50	-75	-	-	-	-		
13	Dió		"	-	-	-	-40	-80	-80	-80	-80	-80	-80	-80	1.-	
14	Eper, erdei		"	1.-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.-	
15	Aszalt szilva		"	1.-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.-	

Főzélékek. — Gyümölcsfélék.

Sorszám	Az élelmiszerek megnevezése	Mintőség	Mérték-egység	1 9 1 5												Rendkívüli árak		
				január		február		március		április		május		június			július	
				K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig	K-tól	K-ig		K-tól	K-ig
1	Burgonya (sárga)		1 kg.	-12	-12	-14	-16	-18	-17	-18	-15	-17	-12	-20	-15	-26		
2	" (rózsa)		"	-14	-14	-14	-18	-20	-18	-20	-16	-18	-13	-16	-16	-26		
3	" (fehér)		"	-12	-12	-12	-16	-20	-17	-17	-15	-17	-12	-20	-15	-26		
4	" (kifli)		"	-30	-30	-32	-24	-24	-24	-38	-28	-38	-28	-36	-28	-48		
5	Zöldbab		"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
6	Zöldborsó		"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
7	" szemes		1 liter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
8	Borsó, száraz, szemes		1 kg.	1.40	1.60	1.60	1.60	1.68	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60			
9	Lencse		"	1.40	1.60	1.60	2.-	2.-	-	-	-	-	-	-	-			
10	Bab, száraz, szemes		"	-70	-70	-80	-80	1.-	1.-	1.40	1.-	1.-	1.-	1.-	1.-			
11	Alma		"	-48	-60	-60	-60	-80	-80	-80	-80	-84	-	-	-			
12	Aszalt alma		"	1.-	1.-	1.-	1.-	-60	-60	-70	-84	-	-	-	-			
13	Dió		"	1.-	1.-	1.-	1.-	1.20	1.20	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40			
14	Eper, erdei		"	1.40	1.40	-90	1.40	-90	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40			
15	Aszalt szilva		"	1.40	1.40	-90	1.40	-90	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40			

1915. június 14-én 0 K.

A hatósági árakat a 7., 8. és 9. sz. melléletek tüntetik fel. Az első két megállapítás helyi, az utolsó azonban már az országos kormányrendelettel Kolozsvárra nézve megállapított árakat tünteti fel.

7. sz. melléklet.

Gaboneműek.

Sorszám	A termény minősége	Mérték- egység	Maximális ár	
			1914. dec. 1-től 1915. aug. 1-ig	1915. febr. 27-től 1915. aug. 1-ig
			K	K
1	76 kilogrammos súlymennyiségű 20%-nál nem több idegen keveréket tartalmazó egészséges búza	100 kg.	40·50	
2	70 kilogrammos súlymennyiségű 20%-nál nem több idegen keveréket tartalmazó egészséges rozs	" "	32·50	
3	Egészséges árpa (prima takarmány árpa)	" "	27·50	
4	Egészséges őrlőképes és emberi táplálkozásra alkalmas tengeri	" "	1 22—	3 26—

¹ 1915. február 27-ig.

² A cinquantin tengeri ára 28 K.

8. sz. melléklet.

Lisztek.

Sorszám	A lisztek faja és minősége	Mérték- egység	Maximális ár	
			1914. dec. 1-től 1915. ápr. 14-ig	1915. febr. 27-től 1915. ápr. 14-ig
			K	K
1	A búzából előállított finom liszt	100 kg.	67·84	
2	A búzából készült főzöliszt (2-es) 30% árpaliszttal keverve	" "	57·67	
3	A búzából készült kenyérliszt 33% árpaliszttel keverve	" "	46·18	
4	A búzából készült kenyérliszt 30% tengeriliszttel keverve	" "	42·86	
5	Sima őrlésű búzaliszt 33% árpaliszttel keverve	" "	47·42	
6	Sima őrlésű búzaliszt 30% tengeriliszttel keverve	" "	44·16	
7	Rozsból készült kenyérliszt 33% árpaliszttel keverve	" "	43·78	
8	Rozsból készült kenyérliszt 30% tengeri liszttel keverve	" "	40·35	
9	Árpaliszt	" "	43·40	
10	Tengeri	" "	¹ 31·90	35·63

¹ 1915. február 27-ig.

Az utóbbi különben már azért nem nagy jelentőségű, mert április hó 7. óta hatósági lisztellátás van, amely csaknem az egész polgárságra kiterjed s aug. 1. előtt magánforgalom alig volt.

A hatóság intézkedését különösen Szükségessé tette az a körülmény, hogy az élelmiszerekből nagyon csekély készletek voltak.

A kormánybiztos tehát minden irányban megtette a szükséges intézkedéseket. A polgármesterrel együttesen mindenekelőtt megszervezte és megindította a hatósági lisztellátást.

9. sz. melléklet.

Lisztek.

Sorszám	A lisztek faja, minősége, illetőleg keverési aránya	Mérték- egység	Maximális árak		
			1915. április 15-től augusztus 1-ig		
			áprilisra	májusra	a rákövetkező hó- napokra aug. 1-ig
			K	K	K
I. Nem kevert lisztek:					
1	Búzából előállított finom <i>téztaliszt</i>	100 kg.	79:38	79:38	79:38
2	" " főzõliszt	" "	65:21	65:21	65:21
3	" " kenyérliszt	" "	44:15	44:15	44:15
4	" " egyminőségû (simaórlésû) liszt	" "	46:98	46:98	46:98
5	Rozsliszt	" "	42:88	42:88	42:88
6	Árpaliszt	" "	39:50	39:50	39:50
7	Tengeriliszt	" "	40:87	40:04	40:04
II. Kevertlisztek:					
<i>1. Fõzõlisztek.</i>					
a)	50 ⁰ / ₀ búza 50 ⁰ / ₀ árpa	" "	52:35	52:35	52:35
b)	50 ⁰ / ₀ " 50 ⁰ / ₀ tengeri	" "	53:04	52:62	52:62
<i>2. Kenyérlisztek.</i>					
a)	30 ⁰ / ₀ búza 70 ⁰ / ₀ tengeri	" "	41:85	41:27	41:27
b)	30 ⁰ / ₀ " 20 ⁰ / ₀ árpa, 50 ⁰ / ₀ tengeri	" "	41:58	41:16	41:16
c)	20 ⁰ / ₀ " 30 ⁰ / ₀ " 50 ⁰ / ₀ "	" "	41:12	40:70	40:70
d)	30 ⁰ / ₀ egyminőségû búza, 70 ⁰ / ₀ tengeri	" "	42:71	42:12	42:12
e)	30 ⁰ / ₀ " " 20 ⁰ / ₀ árpa, 50 ⁰ / ₀ tengeri	" "	42:43	42:02	42:02
f)	20 ⁰ / ₀ " " 30 ⁰ / ₀ " 50 ⁰ / ₀ "	" "	41:68	41:27	41:27
g)	30 ⁰ / ₀ rozs, 70 ⁰ / ₀ tengeri	" "	41:46	40:88	40:88
h)	30 ⁰ / ₀ " 20 ⁰ / ₀ árpa, 50 ⁰ / ₀ tengeri	" "	41:19	40:77	40:77
i)	20 ⁰ / ₀ " 30 ⁰ / ₀ " 50 ⁰ / ₀ "	" "	41:06	40:45	40:45

*Hatósági liszt-üzem.*¹ A 'gabohaneműek rekvirálásának természet szerű következménye volt, hogy a város közönségének liszttel való ellátását a hatóság vette a kezébe. Ez Kolozsváron annál inkább sürgős teendő volt, mert számottevő készletről egyáltalán nem lehetett szó. 1915. március hó 13-án készlet volt. 500 mm. búza; 1546 mm. árpa; 250 mm. tengeri; 340 .kilogramm nullás liszt;» 1165 kg. főzõliszt ; 520 kg. kenyérliszt ; 196 mm. 35 kg. rárpaliszt és 300 mm. 90 kg. tengeri liszt. A március hó 28-án befejezett rekvirálás a polgár lakosság birtokában - - a háztartások részére meghagyott mennyiségen felül — mindössze 16 mm. búzát; 12 mm. 76 kg. rozst és 78 mm. árpát talált, a fentebb említett készlet többi része pedig a múmalmok birtokában volt s túlnyomó részben a Karolina országos kórház betegeinek ellátására volt fentartva.

A 65.010-et legalább is kitevő polgári lakosság ellátása tehát nem kis gondot adott a hatóságnak s nem lehet csodálkozni azon, hogy az első napokban nem ment egészen zökkenés nélkül. A kormány kiutalta ugyan a Kolozsvárnak szükséges gabonát, a szállítás körül azonban nehézségek állottak elő, úgy, hogy a tanács Kolozs vármegyében szerzett be néhány vasúti kocsirakomány tengerit s azzal igyekezett kiegészíteni a szegényes készletet. Ebből a 6 kocsit tengeriből nyert liszt s a többi készlet azonban gyorsan elfogyott s a hatósági liszt-üzem megindítása előtt 48 órán át Kolozsváron számottevő lisztkészlet nem volt.

Végre megérkezett a kiutalt gabona egy része, amelyet a városi tanács két múmalommal gyorsan felõrltetett s április hó 7-én megindult a hatósági liszt-üzem.

¹ Dr. Somodi András előadótól nyert adatok.

Az őrlés. A gabona őrlését a tanács vállalatba adta két mûmalomnak. A malmokkal kötött szerződés értelmében a város részére kiutalt gabonát a vállalkozók vették át s azok élvezhetőségéért és őrlésre való alkamasságukért a vállalkozók felelősek. Ők viselik a rekvirálási, szállítási és zsákolási költségeket, valamint az esetleg felmerülő fekbéreket, híd- és kövezetvámokat. Az őrlésre és keverésre nézve — a kormányrendeletek keretén belül — alá vették magukat a városi tanács határozatainak. Úgy a gabonát, mint az őrleményeket saját költségükön tároltatják, szakszerű kezelés és felelősség mellett. Kötelezték magukat, hogy a szerződés fennállása idején másnak nem örölnek.

A gabona árát az átvételkor a malomtulajdonosok fizetik ki s a város az átvett liszt árát fizeti, hetenként egyszer. A lisztért április hónapban a hatóságilag megállapított legmagasabb árnál mm.-ként 1 K 50 fillérrel kevesebbet fizetett a város, a 114/1915—1. M. E. rendelet alapján módosított szerződés azonban ezt a kedvezményt megszüntette.

A vállalkozó malmok szerződésileg kötelezték végül magukat arra is, hogy a lisztet mm.-ként 30 fillérért a szétosztó kereskedők üzletéig elfuvarozzák. Mindenber alávetették magukat a városi tanács ellenőrzésének.

A liszt szétosztása. A lisztet a városi tanács 13 lisztkereskedő útján osztotta szét a közönségnek. A kereskedők utalványra adták azt ki. Az utalvány-rendszer alapját az egyes háztartások és azok szükségletének hatósági összeírása alkotta. A háztartások részére 4 hétre szóló utalványfüzeteket adtak ki, amelyeknek borítékán a megállapított lisztjárandóság fel volt tüntetve, a következőleg:

2 családtag.	
Utalvány	
<i>Károlyi József</i>	részére, <i>Honvéd</i> -utca 187. sz.
Heti járandóság:	
3	kiő kenyérliszt.
1	" főzõliszt.
1/2	" nullásliszt. (P. H.)
1/4	" tengeriliszt.
Barabás-nyomda Kolozsvár.	

A füzetben a heti szükségletre szóló utalványok el voltak különítve s egyszerre legfeljebb egy heti járandóság volt kivethető, amit egyfelől a liszt-üzem működésének folytonossága kívánt meg, másfelől pedig az a törekvés indokolt, hogy esetleges készletek felhalmozása, meg a tengerivel kevert liszt romlása elkerültessek.

Az utalvány következőleg volt szerkesztve :

<h2 style="margin: 0;">Hochmann Ignác</h2> <p style="margin: 0;">Széchenyi-tér 35.</p>
<p style="margin: 0;">IV.</p> <p style="margin: 0;">1 kg. kenyér liszt</p> <p style="margin: 0;">Hochmann Ignác</p> <p style="margin: 0;">dec. 8—14.</p>
<p style="margin: 0;">III.</p> <p style="margin: 0;">1 kg. kenyér liszt</p> <p style="margin: 0;">Hochmann Ignác</p> <p style="margin: 0;">dec. 1—7.</p>
<p style="margin: 0;">II.</p> <p style="margin: 0;">1 kg. kenyér liszt</p> <p style="margin: 0;">Hochmann Ignác</p> <p style="margin: 0;">nov. 24—30-ig.</p>
<p style="margin: 0;">I.</p> <p style="margin: 0;">1 kg. kenyér liszt</p> <p style="margin: 0;">Hochmann Ignác</p> <p style="margin: 0;">nov. 17—23-ig.</p>

A fel nem vett heti részletek utalvány-szelvényeit meg kellett semmisíteni, elmaradt részletek kiadását senki sem kérhette. A lejárt szelvények megsemmisítésére a kiosztó lisztkereskedőket is kötelezte a tanács.

A hatósági liszt ára. A liszt ára következő volt:

	Kenyér liszt	Tengeri liszt	Főző liszt
kilogrammonként:			
Április 6-tól május 12-ig	50 f.	46 f.	—
Május 12-től május 20-ig	48 "	44 "	58 f.
Május 20-tól június 1-ig	50 "	—	—
Június 1-től július 19-ig	52 "	—	66 f.
Július 19-től július 31-ig	52 "	—	—

E lisztek keverési aránya a következő volt:

	Kenyér liszt	Tengeri liszt	Főző liszt
Április 6 tól május 12-ig	50 ⁰ / ₀ búza 50 ⁰ / ₀ tengeri	—	—
Május 12-től május 20-ig	30 ⁰ / ₀ búza 70 ⁰ / ₀ tengeri	—	50 ⁰ / ₀ búza 50 ⁰ / ₀ árpa
Május 20-tól június 1-ig	50 ⁰ / ₀ búza 50 ⁰ / ₀ tengeri	—	—
Június 1-től július 19-ig	50 ⁰ / ₀ búza 30 ⁰ / ₀ tengeri 20 ⁰ / ₀ rozs	—	70 ⁰ / ₀ buza 30 ⁰ / ₀ árpa
Július 19-től július 31-ig	50 ⁰ / ₀ búza 50 ⁰ / ₀ rozs	—	—

A hatósági liszt forgalma. A két mőmalom kiadott 13.323 mm. 89 kg. kényét - lisztet, 2043 mm. 92 kg. főzőlisztet és 2482 mm. 99 kg. tengeri lisztet. Ebből a liszkereskedők utalványra kiadtak :

Kenyér lisztet	Főző lisztet	Tengeri lisztet
Április hóban .....2.834 — mm.	—	335.40 mm.
Május „ .....2.590.86 „	55211 mm.	321.34 „
Június „ .....2.936.91 „	66881 „	591.33 „
Július „ ..... <u>3.729 11</u> „	<u>57905</u> „	<u>53790</u> „
Összesen	12.090.88 mm. 1.79997 mm.	1.785-97 mm.

A két összeg közötti különbséget közvetlenül a malmokból utalta ki a tanács nagyobb fogyasztóknak, u. m. kórházaknak, intézeteknek stb.

A liszt-utalványok forgalma. A liszt-üzem kezdetétől, április hó 7-től július hó 31-ig kiadatott 49.845 drb utalványfüzet. Ez a szám a hónapok szerint következőleg oszlik meg :

Április hóban	10.500 füzet
Május „	12.700 „
Június „	13.655 „
Július „	12.990 „

Tekintve, hogy a füzetek 4 hétre szóló utalványt tartalmaztak s így csaknem fedik egy háztartásnak a havi szükségletét, hozzávetőleg azt is ki lehet számítani, hogy havonként hány ember nyert ellátást a hatósági liszt-üzemtől. Háztartási utalványokról lévén szó, átlag szerint kell vennünk a családtagok számát. Ez az átlag a hatósági összeírásból nyert adatok szerint Kolozsváron 4. Ennélfogva a számítás következő :

Április hóban	42.000 ember
Május „	50.800 „
Június „	54.620
Július „	51.960 „

Ha összevetjük ezeket az adatokat a város polgári lakosságának a számával (kb. 65.000), láthatjuk, hogy még mindig voltak olyanok, akik nem szorultak a hatósági lisztre.

A kormánybiztos szükségraktárai. A kormánybiztos nemcsak a hatósági liszt-ellátás körül fejtette ki tevékenységét, hanem a város szegényebb sorsú lakosainak úgyszólván minden élelmicikkel való ellátása céljából teljes sikerrel működő intézményeket létesített. Nagymennyiségű élelmet szerzett be és azokat szükségraktáraiból olcsó árban bocsátotta a kisemberek rendelkezésére.

Az első szükségraktárt 1915. évi március hó 29-én létesítette kisiparosok, szak-szervezeti munkások, hivatalszolgák, napszámosok, kegydíjasok és más segélyre szorultak részére. A jogosultságot hivatalos közigazgatási összeírás s jótékony egyletek és intézmények ajánlása alapján állapították meg. Az élelmicikkek kiszolgáltatása 20 heti időtartamra érvényes bárca-könyvecskék alapján történik. E bárca-könyvekben fel van tüntetve az élelmicikkekből hetenként vásárolható mennyiség.

Az első szükségraktár az alapítástól 1915. július 31-ig, tehát 4 hónap alatt kiadott 112.500 kg. kenyérlisztet, 15.405 kg. főzőlisztet, 2536 kg. nulláslisztet, 26.566 kg. tengerilisztet, 32.353 kg. burgonyát, 4959 kg. babot és 20.850 kg. cukrot, tehát összesen 215.163 kg. élelmiszert 1387 családnak 6943 egyén részére.

Az élelmiszerek ára a következő volt :

Kg.		
Nullásliszt	1915. július 14-től július 31-ig.....	104 fillér
Kenyérliszt	1915. március 29-től május 13-ig.....	46 „
„	1915. május 14-től május 19-ig.....	40 „
„	1915. május 20-tól május 31-ig.....	42 „
„	1915. június 1-től július 31-ig.....	44 „
Főzőliszt	1915. május 5-től június 5-ig.....	52 „
„	1915. június 5-től július 31-ig.....	60 „
Tengeriliszt	1915. március 29-től május 16-ig	42 „
„	1915. május 17-től július 31-ig.....	36 „
Burgonya	1915. március 29-től május 8-ig.....	14 „
„	1915. május 9-től július 31-ig.....	10 „
Bab	1915. március 29-től július 31-ig	76 „
Cukor	1915. március 29-től május 15-ig.....	92 „
„	1915. május 16-tól június 8-ig.....	88 „
	1915. június 9-től július 31-ig.....	92 „

A második szükségraktár 1915. július hó 12-én nyílt meg a IX—XI. fiz. oszt. állami és törvényhatósági tisztviselők és katonatisztek részére. Kiszolgáltatta a július hó 31-ig eltelt 20 nap alatt 12.750 kg. kenyérlisztet, 2975 kg. főzőlisztet, 1241 kg. nulláslisztet, 4250 kg. tengerilisztet és 2000 kg. cukrot, tehát összesen 23.216 kg. élelmiszert 1365 családnak 7090 egyén részére.

A két szükségraktár kiadott összesen 238.379 kg. élelmiszert 2752 családnak 13.033 egyén részére.

Július hó 31. után, e sorok megírásáig, még két szükségraktárt állított fel a kormánybiztos, az egyiket főként az államvasúti alkalmazottak, a másikat főként a dohánygyári munkások és napszámosok részére. E raktárakból 11.368 egyén kapott élelmet. A kormánybiztosi szükségraktárak forgalma állandóan fokozódik és ma már több mint 30.000 embert, a város lakosságának 45- 50%-át látják el élelemmel.

A kormánybiztos ezeken kívül hússzéket is állított fel, még 1915. évi március hó 15-én. E hússzékből bárki vásárolhat.

Az árak következők voltak :

Március 15-től 20-ig	Levesnek való hús	Pecsenyének való hús
Március 21-től április 15-ig	. . 240 „	300 „
Április 16-tól Április 24-ig .	. . 260 „	320 „
Április 25-től május 2-ig . .	. . 290 „	350 „
Május 3-tól május 31-ig	. . 310 „	370 „
Június 1-től július 31-ig	. . 350 „	400 „

Vásárlások száma volt : naponta		V á s á r o l t a k	
1 Kn alul	1 Kn felül	1 Kn alul	1 Kn felül
Március 15-től 20-ig	1065	355	213
Március 21-től április 15-ig . .	5148	1534	198
Április 16-tól április 24-ig . .	1801	477	189
Április 25-től május 2-ig . . .	1824	480	228
Május 3-tól május 31-ig . . .	6960	1614	240
Június 1-től június 31-ig . . .	7660	2127	247

Az 1915. március 15-től július 31-ig terjedő idő alatt egy koronán alul vásárolt 24.458, egy koronán felül 6587. Egy napra esik 177, illetőleg 47.

A kormánybiztos szükségraktárai állandó fejlődésben vannak, hovatovább több-több embert látnak el élelemmel. Nem lehet eléggé felbecsülni ez intézmények értékét, mert hiszen nem tudjuk, hogy mi volna akkor, ha nem lennének. Csak, ha elgondoljuk, hogy mit jelent ma 30.000 ember ellátása nemcsak azokra nézve, akik az ellátásban részesülnek, ha elgondoljuk, hogy azok nélkül az élelmiszerhiány, illetőleg az árak emelkedése milyen arányokat ölthetne, akkor tudjuk kissé megérteni ez intézmények jelentőségét és azt, hogy azok tulajdonképpen a város egész közönségének érdekeit szolgálják.

A piac ellenőrzése. A drágaság elleni küzdelem egyik fegyvere a piac hatósági ellenőrzése. Kétélű fegyver. Rosszul alkalmazva könnyen vezethetne ellenkező célra. A mai viszonyok között azonban elkerülhetetlen, mert kétségtelen, hogy a piaci árak manapság nem egészen a közigazgatás törvényei szerint alakulnak.

Nagy tapintat és körültekintés kellett ahoz, hogy a piac hatósági ellenőrzését helyesen oldjuk meg, szóval, hogy azzal a fogyasztó közönség érdekeit szolgáljuk. Minthogy ennek a célnak elérésére a polgárőrség nem bizonyult alkalmasnak, a város törvényhatósági bizottsága a rendőrség kiegészítésére fizetési piaci őrséget szervezett. Az élelmiszer-uzsora üldözésének megkönnyítése és egységessé tétele céljából pedig szakértő bizottságot alakított a normális piaci árak megállapítására. A rendőrség aztán a kihágási eljárások rendjén ezeket az árakat vette irányadóknak s az ettől való eltéréseket minősítette kihágásnak. A normális árak jegyzékét a rendőrség esetről-esetre a közönség tudomására hozta, előzetesen.

A piac rendőri ellenőrzésének tagadhatatlan nagy hatása volt. A szigorúság ugyan néhány esetben a termelőket távoltartotta a piactól, de a közönség türelmes várakozása mellett végül is a termelők adták fel a harcot s a hatóság a közérdek dicsőségére győzedelmeskedett.

* * *

A hatósági liszt-üzem, a kormánybiztos intézményei és a piac rendőri ellenőrzése olyan tényezői a város közéletének, amelyek a nehéz viszonyok között bizalmat kelthetnek a város közönségében.

E sorok írásakor már a hatósági zöldség-üzem és sertéshús-mészárszék is fejlődésnek indult s a közönségnek olcsó tűzifával való ellátása is kezdetét vette.

Olyan intézményekkel és olyan tapasztalatokkal léptünk a háború második évébe, amelyek biztosságot nyújtanak afelől, hogy a második év küzdelmeit is kiálljuk.